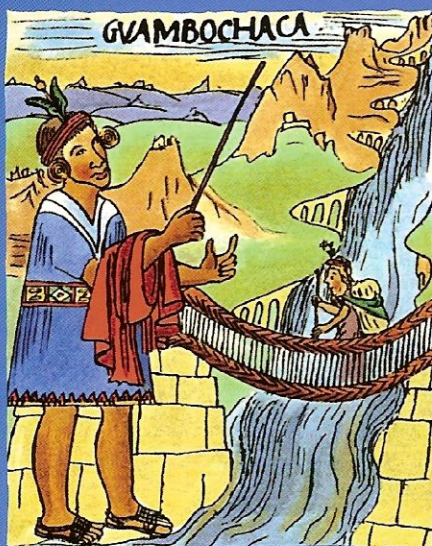

peruánské postřehy

otto
horský

Peruánské postřehy

Text © Otto Horský, 2004

www.horsky.estranky.cz

Foto © Otto Horský

© *Otto Horský*, Martina Nováková, 2004

© *Český cestovatel v Peru*, Ivo Barteček, 2004

1. vydání jako e-kniha © Lukáš Vik, 2015

ISBN PDF formátu: 978-80-87749-39-5 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

grafik a webdesignér Lukáš Vik

www.lukasvik.cz

Předmluva

Bylo to někdy na jaře čtyřiašedesátého roku, když se mě předseda Českého geologického úřadu zeptal, spíše jen tak mezi řečí, co bych říkal práci v Peru.

Ještě jsem nestačil ani nasucho polknout a on již dodával: „Dělal bys v Limě vedoucího naší technické kanceláře“.

Patřím mezi lidi, kteří pojali přání pracovat v zahraničí již během svých inženýrsko-geologických studií. Musím přiznat, že se mi v tom směru štěstí stále vyhýbalo.

Nejméně patnáctkrát to vypadalo velmi nadějně, vždy však z výjezdu sešlo. Jednou scházely peníze, jindy na poslední chvíli odřekl zahraniční partner. Byly také případy, kdy se termín odjezdu stále posouval z důvodů nedostatečné připravenosti na té či na oné straně, až nakonec z akce sešlo. S každým dalším návrhem jsem byl skeptičtější. Po čtrnácti letech soustavné práce jsem byl pravděpodobně nejlépe připraveným zahraničním expertem. Leč tentokrát jsem s úsudkem, že jsem se připravoval na práci v zahraničí zbytečně, přece jen posečkal. Ze sdělení předsedy totiž vyšlo najevo, že již mají připraveno několik odborníků a chybí jim pouze vedoucí technické kanceláře.

Původním plánem v Peru bylo založení smíšené důlní společnosti. Po čtyřletém zvažování však zvítězil záměr vytvořit v Peru první československou technickou kancelář v zahraničí, která by poskytovala technické služby

V některých částech inkého impéria byl povolen společný život manželství na zkoušku. Pokud experiment selhal, pár se bez problému rozešel a narozené děti vychovávala matka a její rodina. (Novomanželé na svatebním loži.)

a poradenskou činnost bez úplaty s cílem získávání kontraktů. Bylo zapotřebí pouze schválení naší vlády.

Byl to velmi zajímavý nápad a podle mého názoru rovněž perspektivní. Pro všechny případy jsem přikývl, i když se mi zdálo absurdní, proč bych měl být vybrán právě já, když ke schválení chybí jen několik dnů a ostatní kandidáty do technické kanceláře připravovali na tuto práci několik roků.

Jaké bylo moje překvapení, když zanedlouho volali z Českého geologického úřadu v Praze, že jsem byl schválen do nové funkce. Mám se prý ihned začít připravovat, neboť odletím do Limy jako první a ti ostatní poleť až na můj pokyn, a to podle dalších potřeb technické kanceláře.

Měl jsem půl roku na přípravu toho, s čím byli ostatní pracovníci seznámeni dva až čtyři roky předem. Nedostatek času byl přímo zoufalý. Jednak jsem musel do odjezdu urychleně dokončit všechny úkoly, na nichž jsem se jako jeden z vedoucích pracovníků Geotestu Brno podílel, jednak musely být vyřízeny složité pasové a vízové formality. Během těchto několika málo měsíců mě také čekalo osm náročných zkoušek v Institutu zahraničního obchodu. Nešlo o prokázání mých odborných znalostí z oboru, ale především o vědomosti ze zahraničně obchodní praxe. A samozřejmě i ze španělštiny.

Když jsem v listopadu čtyřiasedmdesátého roku udělal závěrečnou souhrnnou zkoušku ze znalostí latinskoamerických reálií, myslel jsem, že jsem to nejobtížnější již zvládnul. Jenže opravdu náročná práce mě teprve čekala. Stručně řečeno – musel jsem navrhnout činnost budoucí technické kanceláře v Limě. Taková československá kancelář zatím nikde v zahraničí neexistovala, a tak chyběly zkušenosti, o které bych se mohl opřít. Jistě, některé západní státy již podobnou obchodní strategií s úspěchem uplatňovaly, dokonce i v Peru, ale k těmto informacím

jsem neměl přístup. Nečekalo na mne jen vybudování pracoviště, úkol velmi složitý a náročný, ale hlavním cílem měl byl obchodní přínos pro naši republiku. Měl jsem dosáhnout se svými spolupracovníky toho, abychom na základě našich odborných znalostí z různých oborů získali důvěru Peruánců natolik, aby s Československem postupně podepsali dohody o poskytování technických konzultací a služeb za úplatu. Tím by se investice do technické kanceláře začaly vracet. A nejen to, kancelář se měla stát rovněž garantem rozvoje oboustranné vědecko-technické spolupráce. Měla se spolupodílet na osvětové činnosti při propagaci Československa v Peru a být zárukou rozvoje vzájemných styků kulturních a politických.

Připravoval jsem se také na to, že budu v Limě a v dalších městech Peru pořádat výstavy, přednášet na univerzitách, hovořit o Československu v televizi či v rozhlasu. Jako přidělenec obchodního oddělení v diplomatické funkci jsem měl mít na starosti i propagaci československých výrobků. Bylo mi jasné, že můj pracovní den, alespoň prvních několik měsíců, potrvá od rána do večera, či přesněji řečeno dlouho do noci.

S nadšením a odvahou jsem jednoho prosincového dne roku 1974 se svou rodinou nastupoval v Praze-Ruzyni do letadla. V mých zavazadlech nechyběl fotoaparát, geologický kompas, geologické kladívko a poznámkové bloky. Začaly vznikat *Peruánské postřehy*.

Leden 2004

V inckém impériu neměli poddání právo na vzdělávání a školy navštěvovaly pouze děti z vládnoucí vrstvy. Ostatní děti měly povinnost naučit se od svých rodičů pracovat na poli, popřípadě vykonávat řemeslné činnosti. („... člověk se naučil stavět pevné domy, tkát a pěst.“)

Peru (*República Perú*) se rozkládá na ploše 1 285 215 km² a je co do rozlohy třetí největší zemí Latinské Ameriky. Leží na pobřeží Tichého oceánu a sousedí s Ekvádorem, Kolumbií, Brazílií, Bolívií a Chile. Délka peruánského pobřeží měří 2 480 km, nejdelší suchozemská hranice s Brazílií má 2 995 km. Území Peru je rozděleno do tří geograficky odlišných oblastí: *costa*, *sierra*, *selva*. Přes rozlohu země nepřesahoval počet obyvatel v sedmdesátých letech minulého století 15 milionů.

To jsou ty nejzákladnější údaje, které můžeme vyčíst z kterékoli učebnice zeměpisu. Stačí jen dodat, že hlavním městem Peru je Lima, která v posledních letech zaznamenala výrazný hospodářský vzestup a i co do počtu obyvatelstva patří k největším městům Latinské Ameriky.

Příroda byla k Peru štědrá a obdařila zemi různorodou a atraktivní krajinou. Pobřežní pás široký 40 až 80 km, zvaný *costa*, se táhne v délce 2 600 km podél Pacifiku a má polopouštní až pouštní charakter. Kamenité pláně s písčnými dunami připomínají Saharu, zatímco údolí řek, stékajících se Západních And k Pacifiku, proměňují poušť v kvetoucí zahradu.

Naprostým kontrastem je oblast zvaná *sierra*, která se rozprostírá především v západní a jižní části Peru. Projíždíme-li Andami, dojmy se střídají. V nižších částech,

v malebných zelených údolích, nejsme daleko od představy Beskyd či Oravské Magury, ve vyšších polohách jako bychom se ocitli v Tatrách. Až na to, že nad těmito pomyslnými Tatrami se tyčí neproniknutelní horští veličáni se zasněženými vrcholky a s nejvyšší horou Huascaránem (6 768 m).

Třetí geografickou oblastí je *selva*, zahrnující východní a severovýchodní část Peru. Je to Amazonie, tedy oblast povodí řeky Amazonky, pokrytá většinou hustým tropickým pralesem a bažinami, skrývající dosud nejedno tajemství. Nemám na mysli zatím neobjevené indiánské kmeny či kultury, ale zejména nerostné bohatství, především ropu. Ta byla vždy předmětem svárů a mnoha mezinárodních jednání o hranicích se sousedními státy a stála u mnoha významných společenských a politických událostí. Od konce šedesátých let začal stát provádět cílený průzkum ropných nalezišť a měl jsem příležitost se s touto problematikou během svého pobytu v Peru blíže seznámit.

Selva tvoří 62 % území Peru. Je však velmi řídko osídlena a žije zde pouze 10 % obyvatelstva, převážně indiánského. Tato oblast, ač dosud nejméně hospodářsky významná, má velké perspektivy. Kromě ropy se stalo významným obchodním artiklem dřevo. Sláva Iquitos a Pucallpa z období kaučukové horečky však bude těžko kdy překonána.

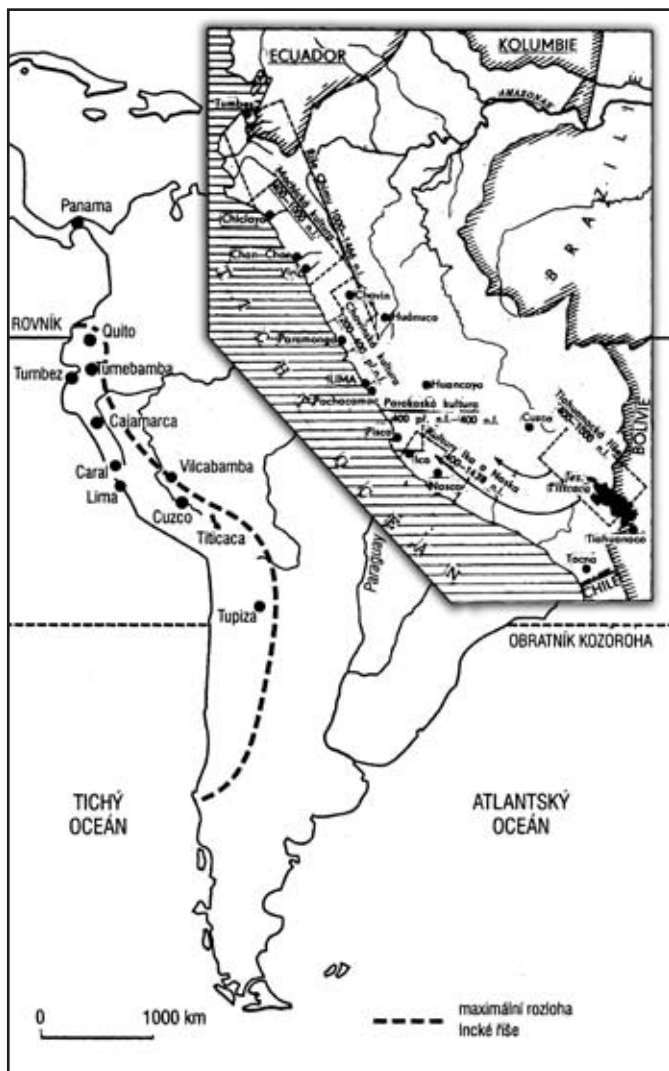
Peru leží v tropickém pásmu, od rovníku až po 18° jižní šířky. Klima je velmi různorodé. *Costa* má teplé podnebí a zejména Lima je charakteristická tím, že zde takřka neprší. V dubnu 1975 během mého prvního pobytu v Peru zde asi hodinu mírně pršelo a prý to byl nejvydatnější déšť za posledních deset let. Teplota poklesla na 16–18 °C. Denní tisk se ihned předháněl v předpovědích, že toho roku bude nejtuzší zima v tomto století a spekovalo se dokonce i se zemětřesením. Jinak

je však teplota vzduchu v Limě relativně stálá a nízká, během roku mezi 15–25 °C, s maximem v létě, což je v Peru v prosinci až v dubnu, s minimem v zimě, což je v květnu až v listopadu.

Koncem května se rozprostírá nad Limou skoro každý den vrstva mlžného oparu, která sahá do výše 700 až 1 000 metrů a zabraňuje pronikání slunečních paprsků. Když to skutečně nastalo, cítili jsme se jako doma. Počasí se nijak nelišilo od chladných zamračených srpnových dnů někde v Ostravě. Skutečnost však nebyla tak strašná, jak líčili někteří znalci před naším odjezdem do Limy. Tvrdili totiž, že aklimatizace v Limě je pro Evropana v prvních měsících pobytu srovnatelná s těžkou prací v dolech. Od prosince až do dubna má však Lima téměř stále slunečné dny. Tento jev, provázený mlžným oparem, který zde nazývají *garúa*, způsobuje studený Humboldtův proud.

V Limě od konce května udeří zima a dostáváme se k další zajímavosti. Stačí vyjet čtyřicet kilometrů za město a ocitáme se v rajske oáze, kterou zde nazývají *El Bosque* (les). Jsme ve výši 950 m, což stačí, abychom po projetí zónou trvalé mlhy jako kouzlem objevili místo ozářené sluncem – skoro po celý rok. A kolem květy, palmy, vrcholy hor. V horách je ve srovnání s pobřežím počasí takřka opačné. Chladné dny, a navíc velmi deštivé, jsou zde v období od listopadu až do dubna, teplé a suché dny od května až do října. Chcete-li v sobotu a neděli uniknout limské zimě, jeďte na výlet do hor nebo do *El Bosque*.

Zbývající pralesní oblast *selva* má typicky tropicky horké a vlhké podnebí. V Iquitos je průměrná roční teplota kolem 26 °C. Velkou část tohoto regionu pokrývá tropický prales vystupující z amazonských nížin po svazích Východních Kordiller až do výše 1 500 metrů.

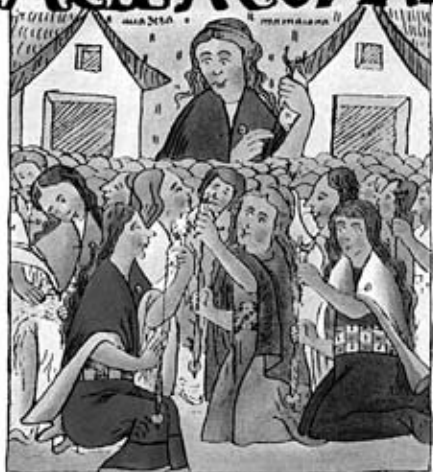

Rozloha inckého impéria v době největšího rozkvětu.
Detail – Peru.

PRIMER-CAPITULO DELASMOIAS ACILACOLIAS

Toto je také Lima?

Si, señor!

Stav manželství mohly narušit neočekávané události, například války. Ty měly za následek úbytek mužů. V tom případě byly přebývající ženy odvedeny do domu žen – Aclla Huasi. (Uprostřed mladých dívek, mezi kterými si Inka mohl vybírat společnice, je dozorkyně.)

Někteří nazývají Limu „strašným městem“. Řekl bych, že samo město není strašné, naopak patří k nejkrásnějším v Latinské Americe. Je tomu teprve necelých pět století, kdy toto město bylo osadou s indiánským vládcem – kasikem jménem Taulichusco. Podle protékající řeky zvané Rimac začali španělští dobyvatelé místu říkat Limac, později jen Lima.

Dobyvatel Francisco Pizarro vyslal indiány na průzkum tohoto území s příkazem, aby vyzvěděli, zda má „dobrou vodu, dříví a půdu vhodnou pro setbu“. Zřejmě uspěli, protože zanedlouho opustila skupina Španělů, indiánů a černochoů dosavadní sídelní město Jaulu, aby založili nové hlavní město poblíž moře. Podle vyjádření historiků nese zakládací listina datum 18. ledna 1535 a město bylo nazváno *Ciudad de los Reyes* – městem králů. Dodnes nejsou historikové sjednoceni v názoru, zda tak bylo učiněno na počest tehdejších španělských monarchů (v erbu města jsou uvedeny iniciály I. C. – královny Isabely Kastilské a krále Carlose Aragonského) nebo na počest „Tří králů“ (místo bylo vybráno 6. ledna a město nese v erbu tři zlaté koruny). Tento název dostala Lima plným právem, neboť hrála nejdůležitější roli v ekonomickém, kulturním a politickém rozvoji na jihoamerickém subkontinentu. V mnohém se tak děje dodnes, ať již máme na mysli iniciativy Limy v andském ekonomickém seskupení *Grupo*

Andino v osmdesátých letech, nebo aktivity za následujících vlád, které se pokusily o řadu sociálních reforem.

Dříve byla Lima hrdě nazývána městem zahrad – *Ciudad Jardín* – a je možné to dodnes tvrdit o některých čtvrtích města, jako například o Miraflores či o San Isidro. Město však rostlo chaoticky a mnohem rychleji než možnosti udržovat je v odpovídajícím stavu a také podnikatelé spíše sledovali zbohatnutí než společenský soulad. A tak je dnes Lima městem hlubokých sociálních rozdílů a na každém kroku lze spatřit lidi bez přístřeší, spící v parcích na lavičkách či na chodnících, jakož i skutečné brlohy v okrajových částech města plné otrhaných dětí. Lima soustřeďuje více než čtvrtinu obyvatel země. Ve městě se koncentruje více než 80 % tovární a strojírenské výroby, chemického průmyslu a obchodu Peru. Lima a zbytek země jsou dvě tváře Peru.

Po prvním příletu do Limy je přímo šokujícím zážitkem čilý dopravní ruch, jeho styl a pohled na valící se dopravní prostředky. Jezdí vše, co má kola, a to podle dohodnutého pravidla „většímu dej přednost“. Křižovatku projíždějí na červenou a jízda v protisměru je zřejmě lahůdkou. Můj přítel, který nás na letišti očekával, zručně přejížděl mezi třemi pruhy jednoho směru, neboť žádný z nich nepovažují Peruánci za rychlejší či pomalejší. Jako Středoevropanovi mi šla z řídicích se vozů hlava kolem a v duchu jsem si říkal, že naučit se jezdit v Limě je pro mě předem ztracené.

První měsíc mých řidičských zkušeností měl přímo tragické následky. Podařilo se mi několikrát zastavit dopravu, neboť jsem běžně vjížděl na nejživějších třídách do protisměru, a to z celkem prozaických důvodů. Směr jízdy totiž není vyznačen na cedulích, ale pouze na silnici. Jedním okem tak sleduji mapu města a druhým jedoucí vozidla. Ohleduplní a slušní strážcové pořádku mi

však vždy zasalutovali a vyvedli mě z chaosu. Faktura za mé přestupky nepřišla.

Nemáte-li v Limě automobil, jste takřka ztraceni. Na hlavní třídě – Arequipě – můžete použít *colectivo*, které jezdí po asi osm kilometrů dlouhé trase. Postavíte se jednoduše na rohu každé příčné ulice a šofér colectiva vystrčí ruku z vozu či vřaku a prsty vám ukáže, kolik pasažérů může vzít. Doprava colectivem je poměrně pohodlná a není drahá.

Obtížnější je to s taxíky. Jednak je jízdné drahé, jednak nebývají po ruce. Ale i to je docela únosný způsob přepravy.

Hororem je cestovat po městě autobusem. Ne vždy lze rozpoznat, že se jedná o autobus. Vystoupíte-li z těchto vřaků bez úhony, zalije vás pocit štěstí. Jste dvojnásob šťastní, když vám v kapsách nic nechybí. Příště jdete raději pěšky.

Kdysi měla Lima tramvaje, o čemž svědčí zbytky kolejnic v některých částech města. Škoda, že již neexistují.

I když policejní předpisy pro technický stav vozidel jsou přísné a každý rok jsou vozidla podrobována kontrole, jezdí po silnicích vše. Jak to dokáží majitelé vozidel prosadit při pověstné „přísnosti“ autorit města, to nikdo neví. Vozidla bez blatníků, světel, dveří a podobně jsou zcela běžnou záležitostí.

Časem jsem pochopil, že pravidlo – „jed', když můžeš, třeba i na červenou, jen dávej pozor, a pozor dávej vždy, i když si myslíš, že máš přednost!“ – má také své výhody. Velmi se tím zrychluje doprava v přeplněných ulicích a sám jsem se nasetkal s mnoha haváriemi. Když se mi to nakonec přece jen „podařilo“, znovu jsem si uvědomil drsnou tvář Latinské Ameriky. Dokud policie neověří tožnost a „movitost“ raněného, nemá postižený naději na lékařské ošetření. I to byla peruánská realita.

Správní členění Peru. Peru je rozděleno do 23 departementů a jedné konstituční provincie. Departementy se člení na 143 provincií. Nižší správní jednotky tvoří distrikty, kterých je více než 1 400.